

Judecătoria Ungheni

**GENERALIZAREA PRACTICII JUDICIARE LA EXAMINAREA CAUZELOR CU
PRIVIRE LA APLICAREA ORDONAȚEI DE PROTECȚIE ÎN CAZURILE DE
VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE
PE PARCURSUL SEMESTRULUI I AL ANULUI 2024**

I. Aspecte introductive

Prezenta notă informativă a fost întocmită în conformitate cu planul de activitate al Judecătoriei Ungheni pentru 2024.

Scopul prezentei generalizări este de determina coordonatele generale și specificul practicii judiciare în materia procedurii civile ce vizează procedura de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, în perioada raportată **01.01.2024-30.06.2024**, în cadrul Judecătoriei Ungheni.

Pentru efectuarea generalizării în cauză au fost studiate și analizate cauzele civile în materie de aplicare a ordonanței de protecție în cazurile violenței în familie examinate pe parcursul semestrului I al anului 2024 la Judecătoria Ungheni, hotărârile instanței judecătorești, deciziile instanțelor ierarhic superioare, prin care s-a dispus remiterea cauzelor la rejudecare sau pronunțarea unei hotărâri noi, în urma exercitării de către o parte sau un participant la proces a uneia din căile de atac prevăzute de legislație. Soluțiile instanțelor de judecată ierarhic superioare au fost analizate nu doar prin prisma caracterului de lucru judecat, dar și din aspectul recomandărilor de practică judiciară date de instanțele de apel, recurs.

Prezenta notă informativă este elaborată în baza următoarelor acte legislative: Constituția Republicii Moldova, Codul de procedură civilă, Codul de procedură penală, Codul familiei, Legea privind drepturile copilului, Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, precum și reglementări internaționale: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

II. Importanța fenomenului și responsabilitatea statului

Constituția Republicii Moldova definește în art. 48 alin. (1) noțiunea de *familie* ca fiind elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Această definiție este întocmai cu cea descrisă în art. 16 alin. (3) din Declarația Universală a Drepturilor Omului. O definiție larg cuprinzătoare a familiei este cea dată în preambulul Convenției ONU privind drepturile copilului: „familia ca unitate fundamentală a societății, și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, și, în mod deosebit, copiii trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie pentru a putea să joace pe deplin rolul său în societate”.

Violența în familie este un fenomen actual și răspândit, de prevenirea și combaterea căreia este preocupată întreaga societate, implicit și organele de aplicare a legii, cele din domeniul medicinei și protecției sociale etc.

Factorii care contribuie la apariția violenței în familie în Republica Moldova pot fi împărțiți în următoarele categorii: a) statutul social al victimei, b) dependența sau independența economică față de făptuitor, c) stereotipurile și comportamentul ”moștenit”, d) procesele migraționiste, e) comportamentul și personalitatea făptuitorului/victimei, f) mediul socio-cultural.

Justificările uzuale ale violenței în familie includ ideea că acest fenomen este cauzat de sărăcie, abuz de alcool sau alte substanțe, boli psihice. În realitate, nu există un motiv sau factor care provoacă violență în familie.

Această acțiune, făcând parte și din infrațiunile contra familiei și minorilor, aduce atingeri drepturilor membrilor de familie, a demnității lor umane, a diferitor stări psihologice, fizice, economice și de altă natură. De aceea, statul este obligat să intervină cu eficiente instrumente în vederea prevenirii și combaterii acestui flagel criminogen.

În Republica Moldova este elaborată politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei, catalogând, în acest sens, violența în familie ca pe o importantă problemă de sănătate publică. Acest fapt nu este altceva decât o implicare activă a statului privind consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației cu privire la familie, realizarea egalității de gen între femei și bărbați, asigurarea drepturilor și intereselor copiilor și, nu în ultimul rând, ale bărbaților care, de asemenea, pot fi subiecți pasivi ai violenței în familie.

În cauza Bevacqua și S. c. Bulgariei (Hot. CtEDO din 12.06.2008), CtEDO a demonstrat cu succes că statul este responsabil de încălcările drepturilor omului în sfera privată a vieții persoanei. Prin hotărârea respectivă, Curtea a recunoscut obligația pozitivă a statului de a preveni încălcările drepturilor omului între două persoane private în cazurile de violență în familie, declarând că violența în familie nu mai poate fi tratată ca o problemă personală din cauza efectului devastator pe care îl are asupra victimei.

Prin urmare, instituțiile statului s-au preocupat de acest subiect sensibil și au adoptat suficiente acte normative, acordând organelor abilitate mecanisme eficiente pentru a preveni și combate violența în familie, a proteja victimele, precum și pentru a urmări penal agresorii.

Vorbind la general, reieșind din dispozițiile legale, măsura de protecție în cazul violenței în familie constă în emiterea unei încheieri a instanței de judecată privind acordarea unei ordonanțe de protecție, la demersul reprezentantului statului, precum și la cererea victimei.

III. Noțiuni relevante domeniului violenței în familie

Deși problematica protecției familiei în ansamblul ei este tratată de o serie de acte normative naționale și internaționale, odată cu adoptarea Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007, autoritățile publice centrale abilitate cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie și de asistență socială a subiecților violenței în familie au întreprins unele acțiuni ce țin de implementarea prevederilor legale. Legea a oferit o nouă perspectivă juridică noțiunii de violență domestică, însumând un sistem mai eficient de măsuri de prevenire și combatere a acesteia. Astfel, în document pentru prima dată a fost inclusă definiția fenomenului de *violență domestică* care cuprinde un complex de comportamente agresive sistematic repetate și aplicate față de victimă. De asemenea, documentul include și noțiunea de *ordonanță de protecție*, ca instrument legal important prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei violenței în familie.

Conform art. 2 al Legii R. Moldova „cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie”, nr. 45 din 01.03.2007, ***violența în familie reprezintă acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral.***

În același context, în conformitate cu art. 8 alin. (1) și (2) CEDO, “Orice persoană are dreptul să i se respecte viața sa privată și de familie, domiciliul și corespondența. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică este necesară pentru securitatea națională, securitatea publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei sau pentru protejarea drepturilor și libertăților altora”.

Ordonanța de protecție este o măsură preventivă al cărei scop este protejarea victimelor violenței în familie prin instituirea unor interdicții temporare asupra agresorului.

Astfel, în Republica Moldova, există atât ordonanțe în procedură civilă, cât și măsuri de protecție care pot fi puse în aplicare în cauzele penale. Este important de remarcat că aceste căi nu se exclud reciproc, existând diferențe între cele două modalități de protecție, iar obținerea ordonanțelor de protecție în procedură civilă nu ar trebui să fie o piedică pentru a obține măsuri de protecție într-o cauză penală.

Impunerea măsurilor de protecție față de agresorul familial nu este o încălcare a prezumției de nevinovăție, or, ordonanța de protecție nu se expune asupra vinovăției, nici nu instituie măsurile impuse prin procedura penală, cum ar fi arestul, arestul la domiciliu, obligația de nepărăsire a localității sau a țării. De asemenea, ordonanțele de protecție care îndepărtează temporar agresorul de domiciliu nu afectează drepturile de proprietate asupra bunurilor, acesta fiind îndepărtat temporar din locuință, în baza unei ordonanțe de protecție, chiar dacă este proprietarul locuinței.

IV. Aspecte de ordin procedural privind soluționarea cererilor privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie

Valoarea și necesitatea procedurii instituite de Capitolul XXII² din Codul de procedură civilă privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie constă în instituirea unei căi procedurale efective și rapide de intervenție a instanței de judecată pentru prevenirea unui risc real și imediat pentru viața și sănătatea victimei, în asigurarea de urgență a protecției victimei, în preîntâmpinarea unor noi acte de violență asupra victimei și/sau asupra altor membri ai familiei, precum și în prevenirea distrugerii bunurilor victimei, a averii comune a familiei.

Potrivit art. 12 alin. 1 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, *victima are dreptul să sesizeze orice caz de violență în familie și să solicite protecție*, la art. 13 alin. 1, fiind prevăzut că, *Cererea despre comiterea actelor de violență în familie se depune: a) la organele de poliție; b) în instanță de judecată; c) la organul de asistență socială și de protecție a familiei și copilului; d) la autoritatea administrației publice locale.*

Potrivit art. 278⁴ CPC, ***Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant. În caz de imposibilitate a depunerii cererii de către victimă din motive de sănătate, vârstă, din alte motive întemeiate, la solicitarea ei, cererea privind aplicarea măsurilor de protecție poate fi depusă în interesele victimei de către organul de poliție sau organul de asistență socială. Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție în interesele copilului sau ale persoanei în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire poate fi depusă de autoritatea tutelară, persoana însărcinată cu ocrotirea persoanei aflate sub ocrotire, de procuror sau de orice altă persoană care justifică un interes privind apărarea și protecția personală sau patrimonială a persoanei aflate sub ocrotire și în lipsa solicitării din partea victimei sau a reprezentantului ei legal. Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească competentă de la domiciliul sau locul de aflare a victimei sau a agresorului, de la locul unde victima a solicitat asistență sau de la locul unde a avut loc actul de violență. Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție, depusă în instanța de judecată, este repartizată unui judecător imediat, în mod aleatoriu, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. Judecătorul care a primit cererea privind aplicarea măsurilor de protecție întreprinde imediat măsurile prevăzute la art.278⁶ alin.(1) și (2) în vederea pregătirii cauzei pentru examinare urgentă.***

Conform art. 278³ CPC, ***Cererile privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie se examinează de instanțele judecătorești conform normelor generale ale prezentului cod, cu excepțiile și completările stabilite în prezentul capitol și în legislația de prevenire și combatere a violenței în familie. Instanța examinează cererea de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie cu participarea victimei și a persoanelor interesate. În calitate de persoane interesate pot fi atrase în proces oricare dintre instituțiile abilitate prin lege cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie, în funcție de circumstanțele individuale ale cazului. Instanța poate dispune audierea victimei prin intermediul videoconferinței.***

Așadar, victima sau reprezentantul statului depune cererea privind aplicarea măsurilor de protecție la instanța judecătorească competentă de la domiciliul sau locul de aflare a victimei sau a agresorului, de la locul unde victima a solicitat asistență sau de la locul unde a avut loc actul de violență.

Potrivit art. 85 alin. (1) Cod de procedură civilă și a pct. 1.1.5. din Anexa nr. 2 a Legii taxei de stat nr. 213/2023, reclamanții în acțiunile privind aplicarea măsurilor de protecție se scutesc de taxa de stat și de taxa de timbru.

După primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată dispune imediat citarea victimei și a persoanelor interesate, contactează organul de poliție de la locul aflării agresorului și solicită informarea acestuia despre procedura inițiată. Instanța de judecată poate decide citarea pentru audiere în ședință de judecată a presupusului agresor. La examinarea cererii victimei privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată solicită coordonatorului Oficiului Teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea neîntârziată

a unui avocat pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat victimei. **Asistența juridică se acordă victimei gratuit.**

Neprezentarea presupusului agresor la ședința de judecată, a raportului de caracterizare a familiei vizate și a presupusului agresor sau a altor acte solicitate de instanța de judecată nu reprezintă un temei de neexaminare a cererii.

Potrivit art. 278⁵, *în cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se indică circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție.*

De asemenea, se vor indica informația referitoare la relația dintre victimă și agresor, circumstanțele care reflectă pericolul iminent de violență în viitor, referiri la cadrul juridic pertinent, măsura/măsurile de protecție solicitate.

Din punct de vedere procedural, înainte de a purcede la examinarea în fond a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, **instanța de judecată trebuie să verifice existența calității de subiect al raporturilor de violență în familie.** Astfel, potrivit art. 3 din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, (1) *Subiecți ai violenței în familie sânt agresorul și victima, membri ai aceleiași familii.* (2) *Membri de familie, în sensul prezentei legi, sânt: a) în condiția de colocuire: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, sub tutelă și curatelă, rudele, afinii lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii; b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj).*

Ulterior, **instanța de judecată ține cont de probatoriul pe caz** (cum ar fi: plângerea reclamantei, declarațiile reprezentantului statului, existența ordinului de restricție de urgență, cazierul, caracteristica ș.a.)

Instanța de judecată notează că autoritățile statului au obligația să nu se bazeze doar pe declarația independentă a reclamantei asupra faptei, ci să o completeze prin propria evaluare. În acest context, Curtea Europeană a precizat că autoritățile care examinează cazul trebuie să pună întrebări relevante pentru a obține toate informațiile relevante, inclusiv de la alte agenții ale statului, decât să se bazeze pe victimă pentru a oferi toate detaliile relevante (a se vedea Kurt vs Austria (Marea Cameră), 15 iunie 2021, parag. 169).

În condițiile art. 276⁶ alin. (3) din Codul de procedură civilă, declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice.

Prin urmare, următoarea etapă pe care instanța o parcurge este **verificarea dacă mai persistă un pericol real și imediat de repetare sau de comitere a acțiunilor violente față de victimă.** Intervenția statului de protecție are menirea de a evita o situație periculoasă cât mai repede posibil.

În situația întrunirii/neîntrunirii condițiilor de mai sus, existența calității de subiect, relevanța și suficiența probelor administrate, existența pericolului real și iminent, instanța trece la aplicarea următorului articol 278⁷ CPC.

Așadar, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată emite, o încheiere prin care admite sau respinge cererea. Astfel, instanța de judecată poate emite două tipuri de încheieri:

- a) încheiere de admitere a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție;
- b) încheiere de respingere a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție.

În temeiul art. 278⁷ alin. (2) CPC, **în cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție, prin care aplică agresorului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:** a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună sau de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de administrare și dreptului de dispoziție asupra bunurilor; b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzând orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia; c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea; d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor,

alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează; e) obligarea, până la soluționarea cazului, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima; f) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau pentru eliminarea ei; g) limitarea drepturilor în privința bunurilor comune cu victima; h) stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori; i) interzicerea de a păstra și a purta armă.

Astfel, potrivit normei sus-citate, instanța de judecată poate aplica acele măsuri de protecție care se regăsesc în art. 278⁷ alin. 2 CPC. Instanțele de judecată nu vor aplica măsuri de protecție care nu sânt prevăzute de legislație. Spre exemplu: obligarea de a nu comite acte de violență asupra victimei. O astfel de formulare a măsurii de protecție este alogică, deoarece violența în familie este interzisă în general.

În cazul în care se va solicita, aplicarea în calitate de măsură de protecție - limitarea drepturilor în privința bunurilor comune cu victima, instanța de judecată va diferenția situația în care victima și agresorul se află în relații de căsătorie sau relații asemănătoare celorla dintre soți (concupinaj), or, în cazul existenței relațiilor de căsătorie există prezumția legală a proprietății comune în devălmășie, pe când în raporturile de concubinaj nu sunt generatoare a regimului de proprietate comună în devălmășie, astfel, în acest ultim caz, în lipsa unor probe care ar demonstra existența bunurilor proprietate comună pe cote părți, instanța va respinge aplicarea măsurii privind limitarea drepturilor în privința bunurilor comune cu victima.

În raport cu solicitarea privind obligarea agresorului de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, instanța de judecată urmează să atragă o deosebită atenție acestei măsuri de protecție, or, prin aceasta se realizează restabilirea echității sociale, corectarea și reeducarea agresorului, precum și prevenirea săvârșirii de noi fapte de violență în familie.

La instituirea obligației agresorului de a sta departe de locul aflării victimei, instanța indică o distanță ce ar asigura securitatea victimei, nu ar admite influența psihologică negativă asupra victimei din partea agresorului și nu ar crea impedimente obiective nejustificate agresorului (de regulă se aplică o distanță de 50 metri). La caz, instanța de judecată, de regulă, instituie o excepție și anume, admite posibilitatea aflării părților la o distanță mai mică decât cea prevăzută în ordonanța de protecție, în situația necesității prezentării acestora în cadrul soluționării litigiilor în instanțele de judecată sau în fața altor organe de drept, or, potrivit art. 15 alin. 4 din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. *Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare.*

În cazul în care se solicită aplicarea măsurii de protecție sub forma obligării de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor, instanțele judecătorești vor ține cont de faptul că, deși dreptul de proprietate al agresorului poate fi violat prin aplicarea acestei măsuri, în cazurile de violență în familie, potrivit jurisprudenței CtEDO, prioritate au viața și sănătatea victimei. În acest sens, CtEDO a accentuat că, în cazurile de violență domestică, drepturile agresorului nu pot să ia locul drepturilor victimei la viață și integritatea fizică și mentală (hotărârea din 09.06.2009 în cauza Opuz c. Turciei, cererea nr.33401/02). Mai mult, Curtea a relevat că tema violenței în familie nu este o chestiune privată sau de familie, ci o chestiune de interes public, care implică acțiunea eficientă a statului. Pentru prima dată în jurisprudența sa, CtEDO a remarcat că eșecul în a răspunde adecvat violenței de gen constituie o încălcare a art. 14 al Convenției Europene (clauza non-discriminare), indicând că violența împotriva femeilor este o formă de inegalitate.

În temeiul art. 15 al Legii „cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie”, nr. 45 din 01.03.2007, măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni, pot fi revocate în condițiile prezentei legi și pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

Același prag maxim de 3 luni pentru durata de aplicare a măsurilor de protecție este prevăzut și de art. 278⁷, alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Termenul de aplicare a măsurilor de protecție se determină de instanța de judecată pornind de la natura și intensitatea riscurilor la care este supusă victima violenței în familie. De regulă, în cererile de aplicare a măsurilor de protecție împotriva violenței în familie se solicită aplicarea măsurilor pe un termen de 3 luni de zile, însă instanța de judecată în dependență de probele prezentate, circumstanțele invocate, ținând cont de interesele supreme ale victimei, precum și de prevederile Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie, decid asupra necesității de aplicare a măsurilor de protecție pe termenul solicitat.

Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanța de judecată la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie în primul termen de aplicare a măsurilor de protecție sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție ori dacă, la expirarea termenului de aplicare a măsurilor de protecție, asupra victimei se menține pericolul de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale din partea agresorului (art. 278⁸ alin. (1) CPC).

Revocarea măsurilor de protecție înainte de expirarea termenului se va realiza numai la cererea întemeiată a victimei, bazată pe voința liber exprimată (art. 278⁸ alin. (2) CPC). În cazul examinării cererii de revocare a măsurilor de protecție pe motiv de împăcare, instanța urmează să stabilească dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată și dacă aceasta nu a fost supusă presiunilor din partea agresorului.

Totodată, conform art. 15 alin. (11), (12) și (2) al Legii citate supra, măsurile de protecție prevăzute la alin. (1) lit. a)–d) se aplică în mod obligatoriu cu monitorizare electronică (prevederi similare și la art. 278⁷ alin. (2¹) CPC). În acest caz, prevederile art. 271¹ din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004 se aplică în mod corespunzător. Victima sau, după caz, membrii familiei acesteia pot purta un sistem electronic de supraveghere care permite verificarea respectării obligației de către agresor, exprimându-și în formă scrisă acordul în această privință.

În urma emiterii actelor judecătorești, adică a încheierii și după caz a ordonanței de protecție, acestea se înmânează imediat participanților la proces, inclusiv victimei și agresorului, dacă sunt prezenți în cadrul ședinței de judecată. În cazul absenței acestora, responsabilitatea de informare îi revine inspectorului de sector, iar în cazul eliberării ordonanței de protecție în privința copilului se va informa și autoritatea tutelară teritorială. În acest sens, legiuitorul a prevăzut expres în Legea nr. 45 din 01 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie că „Ordonanța de protecție se comunică imediat subdiviziunii teritoriale a poliției și organului de probațiune din raza unității administrativ-teritoriale în care își are domiciliul agresorul, iar acestea, la rândul lor, asigură informarea neîntârziată a agresorului privind măsurile aplicate. În cazul eliberării ordonanței de protecție în privința copilului sau a victimei care are copii, instanța de judecată informează și autoritatea tutelară de la locul aflării copilului” (art. 15 alin. (2)).

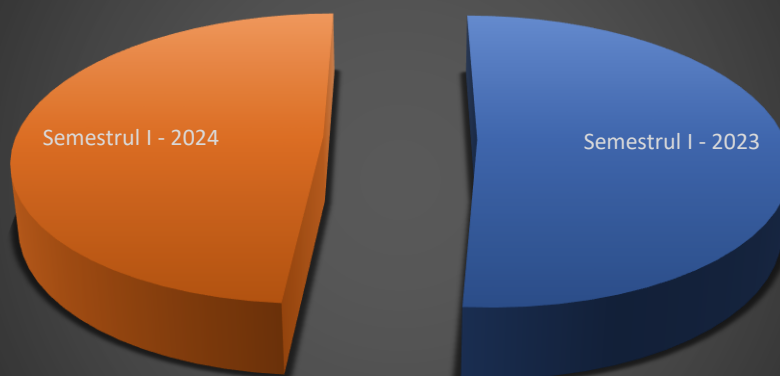
La examinarea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, se va ține cont de respectarea principiului confidențialității. Instanțele judecătorești urmează, în toate cazurile, să solicite victimei părerea referitor la necesitatea judecării cauzei în ședință secretă în sensul dispozițiilor art. 23 CPC, pentru a preveni divulgarea informațiilor care se referă la unele aspecte ale vieții acesteia. În dependență de situație, instanța va decide aplicarea art. 23 alin. (3) CPC, indiferent de părerea victimei.

Încheierea privind aplicarea măsurilor de protecție se execută imediat, însă poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel în termen de 15 zile de la comunicare, prin intermediul instanței de fond. Contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție nu suspendă executarea măsurilor aplicate (art. 278⁹ CPC). Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordonanța de protecție ține de competența organului de poliție în modul prevăzut de lege.

V. Aspecte de ordin cantitativ. Date statistice comparative pentru perioada 2024 în coraport cu aceeași perioadă din 2023

În raport cu frecvența/numărul de adresări la Judecătoria Ungheni cu astfel de cereri, putem evidenția din diagrama de mai jos următoarele:

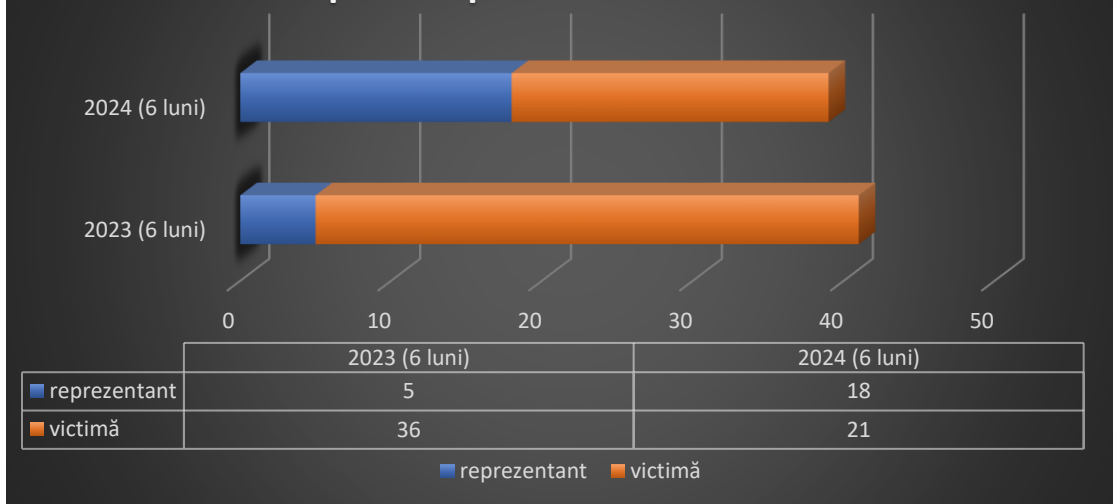
Frecvența adresărilor

Observăm că, în semestrul I – 2024, au fost depuse în total 39 de cereri, pe când, în aceeași perioadă din 2023, au fost depuse în total **41** de cereri cu privire la aplicarea măsurilor de protecție în favoarea victimei împotriva acțiunilor agresorului. Așadar, se atestă că numărul cererilor parvenite cu privire la aplicarea măsurilor de protecție sunt în ușoară scădere față de perioada de referință din 2023.

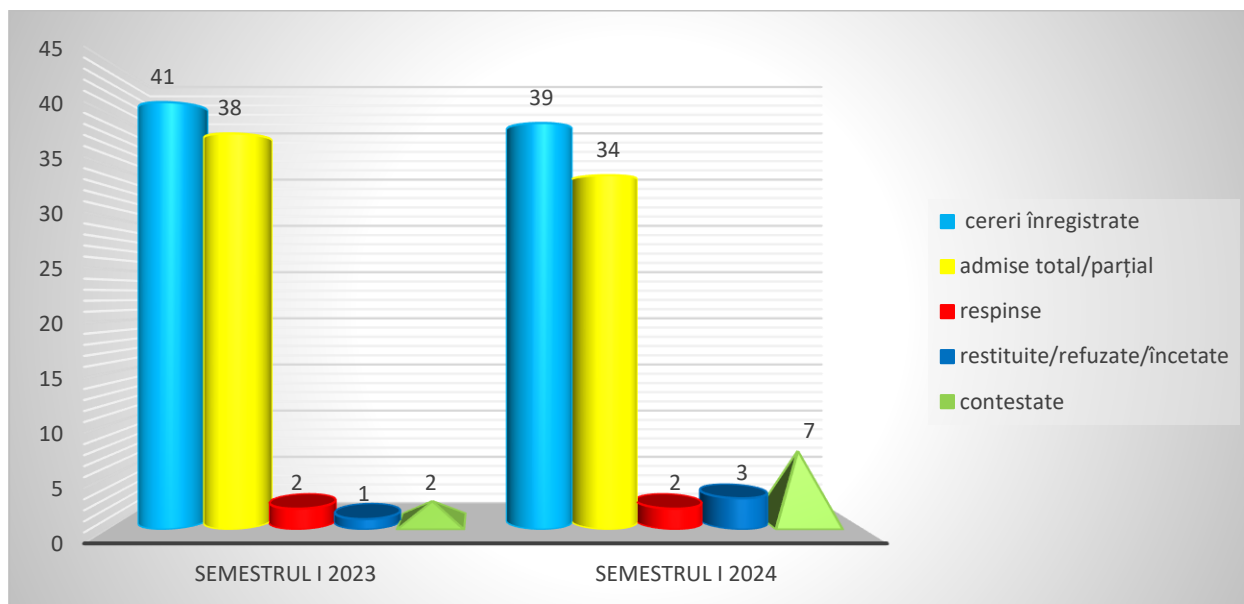
Dacă să comparăm numărul de cereri privind aplicarea măsurilor de protecție pentru victimele violenței în familie depuse prin reprezentant în interesul victimei și depuse de victimă personal, reiterăm următoarea situație pentru semestrul I - 2024 comparativ cu semestrul I - 2023:

Cine a depus: reprezentantul sau victima?

Astfel, putem concluziona că, în semestrul I – 2024, de către reprezentant în interesul victimei au fost depuse 18 cereri privind aplicarea măsurilor de protecție, iar de către victimă au fost depuse 21 cereri, iar, în 2023, au fost depuse de către reprezentant în interesul victimei 5 cereri privind aplicarea măsurilor de protecție și de către victimă depuse 36 cereri. Se poate deduce că numărul intervenției autorităților statului în interesul victimelor violenței în familie a crescut semnificativ față de aceeași perioadă a anului trecut.

Cu referire la soluția adoptată pe cauzele examinate, vom elucida situația pentru semestrul I 2023-2024 în cele ce urmează:

Potrivit diagramei arătate, urmează că, în semestrul I - 2024, au fost înregistrate total 39 cauze cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, dintre care:

- 34 admise total/parțial (87%)
- 2 respinse (5%)
- 1 cauză restituită,
- 1 cauză refuzată,
- 1 cauză încetată.

În semestrul I - 2023, au fost înregistrate în total 41 cauze, dintre care:

- 38 admise total/parțial (93%);
- 2 respinse (5%);
- 1 cerere restituită.

Referitor la numărul încheierilor contestate raportate la soluția finală a instanțelor ierarhic superioare, se poate evidenția că, în proporție de 14,28%, încheierile primei instanțe au fost menținute, invocându-se de către instanța ierarhic superioară că instanța de fond a examinat cauzele sub toate aspectele, cu respectarea normelor de drept material, procedural și apreciind probele administrate a pronunțat o încheiere legală.

Respectiv, în cuantum de 28,57% (în cazul dat 2 cauze din cele 7 contestate) încheierile primei instanței au fost casate, instanța ierarhic superioară motivând prin faptul că analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept, care i-au format convingerea în sensul unei anumite soluții, trebuie să fie clară și simplă, precisă, conchisă și fermă, să aibă putere de convingere.

Situația referitoare la rezultatul controlului de legalitate efectuat de instanțele ierarhic superioare nu este completă, din cauza faptului că 57% din încheierile contestate încă se află în examinare la Curtea de Apel.

VI. Analiza practicii judiciare recente ca urmare a controlului de legalitate efectuat de instanțele ierarhic superioare

În continuare, vom analiza practica judiciară de soluționare a cauzelor civile ce vizează procedura de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, unde la baza casării au fost următoarele erori:

- Aplicarea eronată a normelor de drept material;
- Constatarea greșită a circumstanțelor pricinii.

Cu titlu de exemplu propunem, în continuare, decizia CAC, prin care s-a casat încheierea instanței de fond pe motivul aplicării eronate a normelor de drept material cu trimiterea cauzei la rejudecare.

În speță, Șeful adjunct al Inspectoratului de Poliție NNN, s-a adresat în judecată cu demers, solicitând aplicarea măsurilor de protecție în favoarea victimei violenței în familie R. S. față de acțiunile lui P.C. pentru un termen de 90 zile.

Prin încheierea Judecătoriei Ungheni, s-a admis cererea de renunț la acțiune depusă de către victima R. S., și s-a încetat procesul civil.

Corelând circumstanțele cauzei la normele de drept, instanța de recurs a concluzionat că prima instanță eronat a soluționat problema apărută, fără a ține cont de specificul cererii privind eliberarea ordonanței de protecție și caracterul sensibil al acestei categorii de litigii.

Astfel, în cazul când victima renunță la cerere, instanța de judecată examinează și stabilește dacă renunțul este benevol și din motive obiective, precum ar fi împăcarea părților. Instanța de judecată trebuie să constate dacă renunțul la acțiune nu contravine legii, nu încalcă drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, interesele societății sau ale statului, dacă victima nu a fost impusă sau amenințată de către cineva să renunțe la cerere și, doar în aceste condiții admite renunțul la cerere. În caz contrar, îl respinge, or, conform art. 27 alin. (2) Cod de procedură civilă *”instanța nu admite dispunerea de un drept sau folosirea modalității de apărare dacă aceste acte contravin legii ori încalcă drepturile sau interesele legitime ale persoanei”*.

Cu referire la situația din speță, Colegiul a subliniat că cererea privind eliberarea ordonanței de protecție a fost depusă, în conformitate cu atribuțiile conferite de lege, de către organul de poliție în interesele victimei R.S., la solicitarea ultimei.

În vederea probării imposibilității depunerii cererii de către victimă personal, a fost invocată situația de criză a acesteia, cauzată de amenințările cu răfuiala fizică și maltratare din partea lui P. C., circumstanțe ce urmează din cererea prin care victima a solicitat autorității respective sesizarea instanței în interesul său.

Ulterior, în ședința de judecată, pretinsa victimă R. S. a declarat că nu susține cererea și nu mai dorește eliberarea ordonanței de protecție, motivând că s-a împăcat cu pretinsul agresor P. C. și nu se simte în pericol de comiterea actelor de violență din partea acestuia.

Prin urmare, Colegiul a observat că, la soluționarea cererii privind renunțul la cerere de către presupusa victimă R.S., instanța de fond, în mod superficial, a tratat chestiunea abordată în speță, limitându-se la aprecierea acțiunilor organului de poliție după incidentul ce a servit temei de adresare pentru eliberarea ordonanței de protecție și după încetarea măsurilor de protecție primare.

Deci, instanța de fond a omis să stabilească dacă renunțarea victimei la cererea de aplicare a măsurilor de protecție pe motivul împăcării cu pretinsul agresor nu este o expresie anxioasă a victimei, aceasta fiind manipulată și constrânsă psihologic de presupusul agresor.

Totodată, potrivit suportului probatoriu, agresorul P.C. nu este la prima încălcare a ordinului de restricție de urgență, eliberat în legătură cu constatarea circumstanțelor și factorilor de risc care au generat violența în familie din partea acestuia în privința victimei R.S.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău s-a admis recursul declarat de Inspectoratul de Poliție NNN și s-a casat încheierea Judecătoriei Ungheni, restituind cauza pentru rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

Dosarul a fost repartizat aleatoriu unui alt judecător, care, audiind participanții la proces, studiind materialele dosarului, a constatat cu certitudine faptul că R.S. este supusă violenței fizice și psihologice, sub formă de insultări, înjosiri, certuri și alte acțiuni violente ce provoacă suferințe, din partea concubinului P.S., în mod sistematic. Privitor la invocarea victimei precum că nu dorește aplicarea ordonanței de protecție, din motiv că agresorul nu este violent și că nu are frică de el, instanța relevă că din partea lui R.S au fost mai multe cereri prin care a solicitat aplicarea măsurilor de protecție în privința acțiunilor agresorului, fiind emise ordine de restricție de urgență. Prin urmare, demersul Inspectoratului de Poliție NNN, depus în interesele victimei violenței în familie R.S. privind aplicarea măsurilor de protecție, a fost admis parțial, cu aplicarea măsurilor de protecție pe un termen de 1 (una) lună și cu monitorizare electronică.

Un alt caz de casare a încheierii instanței de fond cu emiterea unei noi încheieri de către CAC pe motivul neelucidării în modul convenit a circumstanțelor cauzei și aplicării eronate a normelor de drept material.

Inspectoratul de Poliție NNN în interesele V.U. a depus o cerere împotriva acțiunilor lui A.U., solicitând aplicarea măsurilor de protecție în favoarea victimei violenței în familie pentru un termen de 90 zile.

Prin încheierea Judecătorei Ungheni, cererea a fost respinsă din următoarele considerente.

Ordonanța de restricție de urgență a expirat la XXXX. Astfel, nu a existat nicio probă care ar demonstra că organul de poliție a verificat situația reală între aceste persoane după incident și după încetarea măsurilor de protecție primare. Pe această cale, potrivit unei practici bine stabilite, sancționarea cu amendă a pârâtului și eliberarea ordinului de restricție au atât un caracter descurajator, cât și un scop de pedeapsă (vezi Iachimovschi vs Republica Moldova, 22 septembrie 2020, parag. 24). În mod corespunzător, organul de poliție era obligat să analizeze aceste circumstanțe înainte de a depune cererea. Instanța a stabilit că materialele cererii nu cuprindeau nicio probă referitor la vreo comunicare între organul de poliție și reclamantă după ultima dată menționată.

De altfel, reclamanta nu s-a prezentat în ședința de judecată pentru a susține cererea. În plus, organul de poliție are dreptul doar să depună cererea și, în cazuri excepționale, să o susțină în fața instanței. Totuși, reprezentantul organului de poliție nu a cunoscut motivele neprezentării și a declarat că va analiza această situație după examinarea cererii. Pe de altă parte, pârâtul a declarat că și-a înțeles faptele și nu are intenții să se certe cu soția sa în continuare.

Prin urmare, organul de poliție nu a demonstrat că există circumstanțe care ar conduce la repetarea actelor de violență domestică.

Respingerea cererii respective nu înlătură sau diminuează obligațiile legale ale poliției.

O cerere poate fi depusă repetat în urma discuției cu reclamanta care va fi pregătită să susțină cererea în instanța de judecată.

Reprezentantul Inspectoratului de poliție NNN în interesele V.U. a depus cerere de recurs, solicitând casarea integrală a încheierii instanței de fond și emiterea unei noi încheieri prin care cererea să fie admisă integral, deoarece a considerat eronată și pripită concluzia instanței de fond precum că organul de poliție nu a demonstrat că există circumstanțe care ar conduce la repetarea actelor de violență domestică, mai ales că, la demersul înaintat, au fost anexate copiile materialelor înregistrate din XXXX, copiile proceselor-verbale cu privire la contravenție, precum și cazierul contravențional al cet. U. A., care conține contravențiile repetate, comise față de soție.

Raportând aprecierile Curții Europene a Drepturilor Omului la prezenta speță, Colegiul civil al Curții de Apel atestă că se impune luarea unor măsuri, care să acorde protecție recurentei U. V., împotriva acțiunilor, inclusiv viitoare posibile de violență din partea lui U.A., având în vedere că aceștia au o gospodărie comună. Colegiul civil a menționat că prima instanță, respingând cererea, nu a ținut cont de circumstanțele descrise supra și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în categoriile de pricini ce vizează violența domestică.

În concluzie, instanța de recurs a reiterat că este necesară luarea de masuri pentru a asigura protejarea victimei împotriva violenței agresorului și pentru a trage un semnal de alarmă acestuia, în sensul că este necesară schimbarea atitudinii sale, că oricare ar fi neînțelegerile dintre părți, acestea nu pot fi rezolvate pe calea violenței, în caz contrar, fiind posibil ca măsurile aplicabile să se prelungească în timp. Prin urmare, deoarece au fost constatate temeuri de fapt și de drept, care dovedesc netemeinicia încheierii judecătorești contestate și care condiționează casarea acesteia, Colegiul civil consideră necesar de a admite recursul ca fiind întemeiat, de a casa integral încheierea primei instanțe și de a soluționa prin decizie problema în fond prin pronunțarea unei noi încheieri de admitere parțială a cererii depusă de Inspectoratul de Poliție NNN în interesele victimei V.U., și aplicarea unor măsuri pe un termen de 30 de zile.

VII. Concluzii

Pericolul sporit cauzat de violența în familie, stringența imperioasă de protecție a victimei impune intervenția urgentă a statului fără a exclude sancțiuni contravenționale și/sau pedepse penale. De aceea, în Codul de procedură civilă al RM, sunt prevăzute măsuri civile de protecție. Deci, procedura civilă nu este punitivă, neavând ca primă finalitate aplicarea de pedepse, ci este o procedură prin care se apără drepturi și interese legitime. Victimele violenței în familie au nevoie de ajutor în mod urgent.

Rezumativ, particularitățile procedurii de aplicare a măsurilor civile de protecție în cazurile violenței în familie sunt:

- scopul este asigurarea de urgență a protecției victimei, preîntâmpinarea și prevenirea unor noi acte de violență asupra victimei sau asupra altor membri de familie și prevenirea distrugerii bunurilor și/sau averii personale și/sau comune;

- măsurile de protecție sunt enumerate exhaustiv în cap. XXII² din Codul de procedură civilă;
- cererile se examinează de urgență – în 24 ore de la depunere;
- victimei i se acordă avocat din oficiu (gratuit) și este scutită de achitarea taxei de stat;
- neprezentarea agresorului la ședința de judecată nu împiedică instanța să examineze cererea;
- ordonanța de protecție se execută imediat;
- durata măsurilor de protecție este de maxim 3 luni, dar, în mod concret, se apreciază în funcție de particularitățile cazului. Se pot prelungi la cererea întemeiată a victimei;

- la cererea întemeiată a victimei, instanța de judecată poate revoca măsurile de protecție aplicate, fapt care denotă că părțile se pot împăca.

Emiterea soluțiilor referitor la cererile cu privire la aplicarea măsurilor de protecție se înfăptuiește pe principiul asigurării interesului superior al victimei (copii, femei, vârstnici), consfințit în actele internaționale fundamentale în domeniul drepturilor omului, asumate ca obligațiuni ale statului, și, la fel, pe principiul toleranței ”zero”, adică aplicarea măsurilor de protecție trebuie să aibă un efect descurajant pentru agresor.

Deși, pe de o parte, violența este recunoscută ca fiind un fenomen care nu poate fi tolerat ce necesită a fi prevenit și combătut, pe de altă parte, însă, aceasta este privită ca un element indispensabil al metodelor de educație a copilului, ceea ce, de altfel, și asigură persistența fenomenului în timp. Comunitatea, în mod special din mediul rural, este informată insuficient referitor la cadrul juridic existent, mecanismele de aplicare a acestuia și asistența de care pot beneficia subiecții violenței în familie. Realizarea periodică a campaniilor de sensibilizare depinde în mare parte de disponibilitatea resurselor financiare ale donatorilor, iar instituțiile guvernamentale cu competențe în domeniu nu dispun de resurse financiare dedicate realizării campaniilor, pe diferite grupuri țintă. Datorită lipsei intervenției timpurii pe cazurile de violență în familie, riscurile producerii unor cazuri de violență cu consecințe grave cresc.

Analizând rezultatele prezentei generalizări, concluzia este că, per ansamblu, instanța de fond aplică corect prevederile normelor procedurale în cadrul soluționării cauzelor ce țin de examinarea cauzelor ce vizează procedura de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, în cazuri rare, fiind constatate unele omisiuni ce generează casarea actelor judecătorești adoptate, cu emiterea unor hotărâri noi sau dispunerea rejudecării cauzelor.

În continuare, rămâne actuală cerința privind respectarea constatărilor din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, or acestea nu relevă doar modalitatea corectă de aplicare și interpretare a prevederilor legislației în vigoare, dar este și o garanție a respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, care trebuie să persiste pe parcursul întregului proces civil.

**Șef Secție Sistematizare, Generalizare,
Monitorizare a Practicii Judiciare și Relații cu Publicul**

Svetlana HAMUREAC